

ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
"ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ"
МІНІСТЕРСТВА ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Філологічний факультет
Кафедра української літератури
КУРСОВА РОБОТА
з історії української літератури
на тему: ОБРАЗ ЧАСУ В НОВЕЛІСТИЦІ Г. КОСИНКИ
Студентки II курсу, гр. 2332-1
Балацької Катерини Романівни
Керівник: доцент, к. філол. н.,
Проценко О. А.
Запоріжжя - 2014
ЗМІСТ

ВСТУП

РОЗДІЛ 1. ПРОБЛЕМА РОЗВИТКУ ТА СТАНОВЛЕННЯ ЖАНРУ НОВЕЛИ В ІСТОРІЇ
ЛІТЕРАТУРИ

РОЗДІЛ 2. ОБРАЗ ЧАСУ В НОВЕЛІСТИЦІ Г. КОСИНКИ

2.1 Звеличення боротьби проти "золотих богів"

2.2 Гірка правда революції

2.3 Образ матері в новелах Г. Косинки

2.4 Трагедія одного героя

ВИСНОВКИ

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Новела є одним із найпопулярніших епічних жанрів у світовій літературі. До цієї форми прози зверталися Джованні Боккаччо, Проспер Меріме, Гі де Мопассан та інші. Несподіваність кінцівки, динамізм сюжету привертає увагу широкого кола читачів до подібних творів.

Новела - досить своєрідний жанр, якому характерна парадоксальність, у ній завжди має місце сатиричний чи комічний пафос, іноді він набирає драматичного, а то й трагічного відтінку. А кінцівка твору завжди непередбачувана.

До вивчення жанру новели зверталось багато науковців та літературознавців як в Україні, так і за її кордонами, а саме: І. Денисюк, Ф. Кислий, В. Маранцман, Е. Млетинський, М. Петровський та інші.

Так І. Денисюк у своїй праці "Поетика новели" зазначав, що вона тяжіє до оповідання лише окремими своїми рисами, а саме поетикою зачину та кінцівки [1].

Літературознавець Е. Мелетинський слушно зауважив, що з точки зору жанрової типології новела, як за кількісним обсягом, так і за обсягом тематики, коливається в межах оповідання-повість, що часто призводить до їх ототожнення. Специфічна жанрова риса новели - чітка окресленість фабули, яка робить сюжет новели

гостроподієвим. З оповіданням та повістю новелу споріднюють такі жанрові ознаки, як одноподійність, одноконфліктність, настанова на достовірність відтвореного матеріалу життя [7].

До вивчення жанру новели зверталось багато літературознавців, проте образ часу кожен з них трактує по-різному, що і послугувало метою нашого дослідження. Так Ф. Кислий інтерпретує зображувані події в новелах Г. Косинки виключно як час Громадянської війни з усіма її "побічними" ефектами, а саме: злиднями та тяжким життям на селі, занепадом моральних, загальнолюдських та етичних цінностей. Жанр новели настільки актуальний, що до нього звертаються не лише українські митці, а й зарубіжні. Так в українській літературі виявили себе О. Гончар, Є. Гуцало, П. Загребельний, Г. Косинка, М. Коцюбинський, В. Стефаник, Григорій Тютюнник, М. Хвильовий, В. Шевчук, Ю. Яновський. Блискучими новелістами в російській літературі вважаються І. Бабель, М. Зощенко, Ю. Казаков, А. Платонов. Вершину сучасної світової новели справедливо пов'язують з іменами Х. Борхеса, Дж. Джойса, Ф. Кафки, Ж.-П. Сартра, В. Фолкнера [13].

Мета дослідження - з'ясувати інтерпретацію образу часу в новелістиці Григорія Косинки.

Досягнення поставленої мети передбачає виконання таких завдань:

- 1) визначити поняття "новела" та її розуміння у системі української літератури;
- 2) дослідити генезис новели від її зародження і до початку ХХІ століття;
- 3) дослідити специфіку моделювання образу часу у новелах Г. Косинки;
- 4) узагальнити суть дослідження.

Об'єктом дослідження стали новели Г. Косинки.

Предметом дослідження є образ часу в новелістиці Г. Косинки.

Методи дослідження. У роботі реалізовано поєднання історико-літературного та порівняльно-типологічного методів, застосовано аналітично-описовий метод, який полягає в описі та аналізі матеріалу.

Наукова новизна роботи полягає у з'ясуванні особливостей зображення образу часу у новелах Г. Косинки. Робота доповнить уявлення про творчу манеру письменника, наблизить читача до історії, допоможе краще зрозуміти та уявити події та життя на Україні початку ХХ століття.

Сфера застосування роботи полягає у тому, що її результати можуть бути застосовані при подальшому вивченні запропонованої проблеми, при читанні спецкурсів і спецсеминарів з історії української літератури ХХ століття, а також у факультативних курсах з історії української літератури в школі.

Структура й обсяг роботи. Курсова робота складається зі вступу, двох розділів, висновків та списку використаної літератури (15 позиції), фактичного матеріалу.

Загальний обсяг роботи - 29 сторінок.

РОЗДІЛ 1. ПРОБЛЕМА РОЗВИТКУ ТА СТАНОВЛЕННЯ ЖАНРУ НОВЕЛИ В ІСТОРІЇ ЛІТЕРАТУРИ

Проблема визначення жанру новели залишається однією з найактуальніших у сучасному літературознавстві, хоча функціонує вона уже більше двох століть.

Під новелою розуміємо певний тип малої форми оповіді, що виникає і розвивається саме в епоху Відродження. Сюжети тодішніх новел були запозичені із середньовічних літературних і фольклорних міських оповідних мініатюр. Скажімо, в Італії вони називалися фацеціями, у Франції-фабльо. Проте від них новела принципово відрізняється як за змістом, так і за формою. "Ця відмінність, - як стверджує дослідник Б. Бунич-Ремизов, - пов'язана із тим, що в умовах феодально-церковного середньовічного гніту окрема особистість не могла мати індивідуального світобачення і особистої свободи. В епоху Відродження починається звільнення людини як індивідуальності, бурхливий розвиток її особистісних стосунків і настроїв. Такий історико-психологічний процес і став ґрунтом, а також причиною зародження новели, яка вперше почала глибоко розкривати особисте життя людини, її вчинки, інтимні переживання і стосунки. А новаторський соціально-історичний зміст новели визначався саме тим, що особистість, протестуючи, звільняється від феодальних та католицьких догм, які знеособлювали людину, а це й призводило до бунту проти середньовічного світу і його суспільно-ідеологічних норм. Новаторство новели полягало також і в художньому відтворенні багатогранності приватного життя простих людей, що література Середньовіччя тривалий період ігнорувала" [10, с. 6-7]. Основи теорії новели заклав П. Гейзе. Він підкреслював, що, крім лаконічного стилю, новелу відрізняє "малогабаритність" композиції, а також специфічні (характерні лише для новели) композиційні прийоми. Так, окрім початкового й заключного акордів, напруження сюжету, композиційного лейтмотиву речі-символу, несподіваного повороту подій, головним для новели залишався по-драматургічному конфліктний розвиток сюжету, що тяжів до незвичності відбиття переломних характерів епох. Події подаються як реальні і разом із тим як якісь незвичні, нові для читачів [12, с. 344]. Звідси й італійський термін-новела, тобто новина.

На сьогодні літературознавці подають різні визначення новели, як літературного жанру, проте ми зупинилися на найточнішому, на наш погляд, визначенні, яке дає Літературознавчий словник-довідник : новела (італ. Novella-новина, від лат. novellus - новітній) - невеликий за обсягом прозовий епічний твір про незвичайну життєву подію з несподіваним фіналом, сконденсованою та яскраво вималюваною дією. Новелі властиві лаконізм, яскравість і влучність художніх засобів. До композиційних канонів новели належать: наявність строгої та згорненої композиції з яскраво вираженим композиційним осередком (переломний момент у сюжеті, кульмінаційний пункт дії, контраст чи паралелізм сюжетних мотивів тощо), перевага сюжетної одностійності, зведення до мінімуму кількості персонажів. Персонажами є особистості, як правило, цілком сформовані, що потрапили в незвичайні життєві обставини. Автор у новелі концентрує увагу на змалюванні їх внутрішнього світу, переживань і настроїв. Сюжет простий, надзвичайно динамічний, містить у собі момент ситуаційної чи психологічної несподіванки [6, с. 497].

Проблемою жанрової специфіки новели займалися багато науковців та літераторів в різні часи, але, на жаль, єдиного погляду на новелу, як на самостійний жанр і досі не існує.

Слід підкреслити, що в багатьох теоретичних роботах жанри оповідання і новела

ототожнюються. Так, дослідник М. Петровський дає наступне визначення: "Розповідь (новела) являє собою інтенсивний тип організації художнього часу і простору, що передбачає доцентрову зібраність дії, в ході якої здійснюється випробування, перевірка героя або взагалі будь-якого соціально значимого явища за допомогою однієї або декількох однорідних ситуацій, так що читацька увага зводиться до вирішальних моментів у житті діючої особи або явища в цілому. Звідси сконцентрованість сюжетно-композиційної єдності, одноплановість мовного стилю і малий обсяг як результат цієї концентрації" [11, с. 59].

Є. Мелетинський писав, що "оповідання відрізняється від новели головним чином меншою мірою жанрової структурованості, більшою екстенсивністю. Від анекдоту, одного з найважливіших джерел новели, її в основному різнить, по-перше, більший ступінь наративного розгортання і вихід за межі анекдотичної ситуації, по-друге, можливість іншого, не комічного, а наприклад, трагічного чи сентиментального колориту, без усяких анекдотичних парадоксів. Вплив анекдотичної стихії протягом всієї історії новели посилює її жанрову специфіку-в анекдоті сконцентровані найважливіші елементи новели. Від байки новела різниться відсутністю зооморфності основних персонажів, алегоризму і обов'язкової дидактичної спрямованості, часто вираженої у спеціальній сентенції. Відмова від дидактичної ілюстрованості відділяє її від так званих "прикладів" (exempla)" [8, с. 5].

У свою чергу І. Денисюк вважав, що спільною між новелою і оповіданням може бути лише поетика зачинів та закінчень, а далі відзначає: "Якщо казка відкривається невизначеним "десь-колись", "одного разу", вводячи нас цим мрійливим зачином у затишок фантастичного світу, в атмосферу чарівного сну, якщо оповідання починається поміркованим *andante*, то новелістичний початок дисциплінований, мобілізовано-упевнений. У першій фразі чи в першому абзаці відчувається мускулатура стилю, сугестивність слова, оголений нерв сюжетного плетива. Новелістична фраза сконденсована" [1, с. 133].

Слід зазначити, що у літературному енциклопедичному словнику дається таке визначення новели: малий прозаїчний жанр, порівнюється за обсягом з розповіддю (що дає іноді привід для їх ототожнення). На відміну від оповідання, що висуває на перший план зображально-словесну фактуру розповіді і що тяжіє до розгорнутих характеристиках, новела є мистецтвом сюжету, що склався в глибоку давнину в тісному зв'язку з ритуальною магією і міфами і звернений, перш за все, до діяльної, а не до споглядальної сторони людського буття. Новелістичний сюжет, побудований на різких антитезах і метаморфозах, на раптовому перетворенні однієї ситуації в діаметрально їй протилежну, поширений у багатьох фольклорних жанрах [11, с. 248]. Новела як коротке розважальне оповідання про реальні або правдоподібні події, виникла в Греції, як гадають, ще в догомерівську епоху, внаслідок впливу літературної традиції Сходу, де цей жанр був у широкому вжитку. Перші оповіді новелістичного характеру передавались усно й лише пізніше ввійшли в літературні твори в "амплуа" підпорядкованих розважальним або дидактичним цілям вкраплень, чи відступів від сюжету. Такі епізоди, наприклад, використовує вже Геродот (оповідь про Аріона, про кільце Полікрата тощо), Петроній Арбітр (новела про Матрону

Ефеську), Апулей, Федр та інші. Як окремий жанр короткого оповідання, переважно еротичного змісту, новела вельми поширилася в епоху еллінізму (найбільш відомі "Мілетські оповіді"). Остаточне жанрове становлення новели відбувається в Італії доби Відродження ("Декамерон" Боккаччо), де за новелою і закріплюється жанрове визначення її як оповіді "анекдотичного" побутового змісту. Через Італію новела проникає в інші літератури Європи, однак розуміння жанру в кожній з них набуває національно-самобутнього характеру. У Франції цей жанр (*la nouvelle*), окрім традиційного для італійського жанрового "контексту" змісту, використовується для визначення взагалі відносно коротких прозаїчних творів (приблизний обсяг оповідання або короткої повісті), в Англії новелами (*novels*) стануть називати реалістичні побутові романи і т. п. У слов'янській літературі жанр новели, в основному боккаччівського зразка, проникає порівняно пізно, лише в ХІХ столітті (хоча окремі твори з ознаками новели мали місце й раніше), а свій розквіт переживає на початку ХХ століття [14].

М. Петровський в "Морфології новели" вказував на те, що новела "вимагає особливого, свого специфічного стисненого інтенсивного сюжету. Чиста форма замкнутого оповідання-це розповідь про одну подію"[11, с. 117]. Згідно з цим повинні будуватися композиція новели і її виклад. Особливість композиції Петровський бачить у сюжетності новели. Серединну позицію сюжету займає єдина подія, якій має передувати частина, що дає смислову підготовку події, і заключну, що дає смислове завершення події. Особливості викладу новели в тому, що розповідь ведеться з великим ступенем напруги. Сюжетне напруження в момент його найбільшої сили - затуляний вузол новели, зачин його - зав'язка, вирішення напруги - розв'язка, гострий заключний ефект, "технічний термін новелістичної композиції" [11, с. 117]. Не меншу увагу при вивченні новели слід приділяти і зв'язності, що являє собою основний текстотвірний фактор і є однією із його суттєвих властивостей, виступає як результат взаємодії кількох факторів: логіки викладу, що відображає співвіднесеність явищ дійсності і динаміку їх розвитку; особливої організації фонетичних, лексико-семантичних і граматичних та інших засобів з урахуванням їх функціонально-стилістичного навантаження; комунікативного спрямування-відповідність мотивам, цілям, що зумовили виникнення даного тексту; композиційної структури (послідовність і розмірність частин, що сприяють вияву змісту) і, нарешті, самого змісту тексту, його внутрішнього смислу [8, с. 35]. Слід вказати на те, що коротка розповідь була поширена й в Америці у першій половині ХІХ ст. Новели були саме тим засобом, завдяки якому деякі найхарактерніші твори кращих американських письменників отримали схвалення публіки. Форма короткої цікавої розповіді стала типовою для американської літератури. У цьому жанрі працював Едгар Алан По - майстер цього жанру, до цих пір неперевершений; Генрі Лонгфелло і Натаніель Готорн надали йому чарівність англійської класики [6, с. 498].

У 17 ст. новелу представляє Мігель де Сервантес ("Повчальні новели", 1613). Та найбільшого розквіту досягає вона у 19 ст. Власне, тоді та у 20 ст. продовжують розвиватися її різновиди - психологічна, фантастична, сенсаційна та інші новели.

Неперевершеним майстром гостросюжетних новел 19 ст. був Проспер Меріме ("Матео Фальконе", "Таманго", "Коломба", "Кармен") [6, с. 497].

Як ми вже визначили, новела як прозовий жанр близька до оповідання. Але якщо оповідання дає ширшу й докладнішу картину життя, наближаючись до повісті, а події розвиваються порівняно спокійно й у хронологічній послідовності, то новела - це дуже короткий твір переважно про одну якусь надзвичайну подію, що стала поворотною в долі персонажа чи кількох головних персонажів. Дія в ній напружена, розвиток сюжету драматургічно-стрімкий, гостро-конфліктний, із різкими зламами. Новелу іноді образно називають сестрою драми, а властива їй лірична атмосфера й філософська заглибленість у явища життя зближує новелу з ліричним віршем. Будучи за жанром епічним твором, вона поєднує в собі й ознаки лірики та драми. Новелі властиві точний, виразний і багатозначний штрих, наскрізна деталь, що передає потрібні авторові думки та настрої, лаконізм в усьому, велика економність у застосуванні художніх засобів [7, с. 3-12].

Необхідно також звернути увагу на спільні та відмінні рисах між оповіданням і новелою.

Особливості оповідання:

1. зображення однієї чи двох подій із життя головного героя;
2. розповідний спосіб викладу художнього матеріалу;
3. нетривалий час дії;
4. основних дійових осіб три-чотири;
5. стислість описів і розповіді про події та персонажів;
6. прозова форма та невеликий обсяг.

Особливості новели:

1. побудова сюжету на основі справжньої, невигаданої події;
2. конфлікт більш загострений, аніж в оповіданні, події розвиваються напруженіше, динамічніше;
3. часті раптові повороти дії;
4. парадоксальність ситуацій;
5. несподівана розв'язка;
6. посилена увага до окремих художніх деталей;
7. стислість розповіді про події та персонажів;
8. нетривалий час дії;
9. основних дійових осіб дві-три;
10. прозова форма та невеликий обсяг [7, с. 13].

Новела характеризується підкресленою лаконічністю розповіді. У ній не допускається пряма авторська оцінка дій літературних персонажів чи умов, що визначають розвиток описуваних подій. Найважливіше - неординарна подія, що задає динамічну напруженість сюжету. У центрі читацької уваги виявляється не стільки герой, скільки те, що з ним відбувається. Новеліст не прагне створити глибокий підтекст основного змісту свого невеликого твору. Його завдання - надати гостроту сюжету і досягти граничного напруження оповідання в кульмінації [9].

Отже, відмінність новели від оповідання полягає в наступному:

1. У новелі гострота сюжету виражена більшою мірою, ніж в оповіданні;
2. Для новели характерний нейтральний стиль викладу, в той час як в оповіданні використовується авторська оціночна характеристика персонажів чи подій;
3. В оповіданні розкривається мотивація вчинків героя. У новелі зображується сама дія і відсутні прийоми психологічного аналізу поведінки персонажів;
4. Оповідання може мати прихований підтекст, важливий для реалізації авторського задуму. У новелі не допускається багатозначності трактувань основної теми [15].

До постійних поетичних жанрових ознак новели відносять: стислість форми зображення; опис одного незвичайного епізоду або події; прямолінійність розвитку дії; композиційно-рамкову окресленість та фрагментарність сюжету; динамічний розвиток дії з конфліктом у центрі; обов'язкову наявність ефекту незвичайності в оповіді, обмежену кількість персонажів; специфічну композиційну структуру, представлену трьома сюжетними компонентами (зав'язкою, кульмінацією та розв'язкою); присутність героя - оповідача з його специфічною манерою викладу [15].

В українській літературі дуже широко представлено розмаїття жанрових форм новели: психологічну, сенсаційну (В. Стефаник), ліричну (Б. Лепкий), соціально-психологічну, лірико-психологічну (М. Коцюбинський), філософську, історичну (В. Петров), політичну (Ю. Липа), драматичну (Г. Косинка) та ін. Представлені в українській літературі також лірична повість у новелах (А. Любченко "Вертеп"), алегорична повість у новелах-притчах (Г. Михайличенко, "Блакитний роман") [6, с. 497].

Історичний розвиток жанру новели відбувався у боротьбі двох протилежностей-наближення до стабільності та постійного розширення його естетико-пізнавальних можливостей. Так, з появою модернізму, визначальними рисами якого стають новизна і антитрадиціоналізм, пов'язане виникнення одного з жанрових типів новели-модерністського [14].

З розвитком реалізму в новелі спостерігається поглиблення психологізму (Г. де Мопассан, А. Чехов, Е. Гемін-ґвей, А. Моравія, Т. Манн). К. Фролова вважала, що сучасна "новела будується не те, що на одному епізоді, а на одній миті, в якій виражається парадоксальність явища буття". Як приклад дослідниця наводить новелу В. Стефаніка "Новина", де в одній трагічній миті, коли батько позбавляє життя власну дитину, щоб не дати їй померти з голоду й самому не бачити її мук, виявляє любов до нещасної дівчини. Оскільки для новели характерна парадоксальність, у ній завжди має місце сатиричний чи комічний пафос, іноді він набирає драматичного, а то й трагічного відтінку. Кінцівка новели завжди є непередбачуваною. В цьому жанрі значно більшої художньої сили набуває поетичне слово [14].

Вищезазначені різновиди типу новели дозволяють висновкувати про певний інтерес до неї з боку письменників різних напрямків. А трансформаційні жанрові зміни, які відбуваються у цей час, можна розглядати як відповідну реакцію на сучасні події. Крім того, в період революційних перетворень, які охоплюють усі сфери життя суспільства, мовна і літературна реформації стають неминучими. Жанри малої прози (в тому числі новела), які стали найбільш популярними з кінця XIX - початку XX ст., є

тому доказом [2].

Отже, новела пройшла довгий шлях розвитку - від античності до наших днів. Цей жанр набув власних специфічних рис, а саме: нетривалий час протікання дії; часті раптові повороти сюжету; парадоксальність ситуацій; несподівана розв'язка; посилена увага до окремих художніх деталей, емоційна напруженість сюжету. Помітно також, що проблему визначення поняття "новела" розглядають різні літературознавці, кожен із яких вносить свою частку в еволюцію цього жанру літератури.

РОЗДІЛ 2. ОБРАЗ ЧАСУ В НОВЕЛІСТИЦІ Г. КОСИНКИ

Тематично творчість Г. Косинки тісно пов'язана з проблемами дореволюційного села. Ідейно-стильове спрямування її розвивалось у дусі традицій модерної української новели рубежа XIX-XX століть, найяскравішим представником якої був В. Стефаник. З ним Г. Косинка підтримував творче листування, одержуючи від нього відгуки про свою новелістику і по-батьківськи щирі творчі поради. В. Стефаник називав Косинку "своїм сином з Дівич-гори".

Ще сучасна Косинці критика відзначала, що він - письменник однієї теми, виразник одного шару населення. Тема ця - громадянська війна, класова боротьба на селі. А шар цей - селянство - точніше незаможне селянство. Звідси і всі особливості Г. Косинки як художника [3].

2.1 Звеличення боротьби проти "золотих богів"

Одне з найперших оповідань Г. Косинки "На "золотих богів" стало поштовхом до звеличення теми боротьби і в подальших творах письменника. "Золоті боги" - це офіцери Добровольчої армії, це золотопогонники, а ширше - це панство [4, с. 189]. Образ часу автор зміг втілити в повітрі, в небі. Читач не тільки може побачити та почути описувані події, а ще й відчувати їх душею: "Уже третій день, як ревуть гарматні бої над околицями Медвина; гукає-сміється ворожа артилерія, - а за кожним її гуком піднімаються до неба криваво - червоні стежки полум'я з селянських осель... Горить село. А недалеко, на Гордієнкових горбах, кипить жорстокий бій: старе й мале вийшло з села назустріч непроханому ворогу... Б'ється червона селянська воля, умирає на своїх осьмушках та обніжках, але боронить тілами, кров'ю свої оселі од армії "золотих богів" [5, с.13].

На кількох сторінках Г. Косинка зміг викласти цілу історію звичайного села в XX роки на Україні. Окрім описів природи, що займають головне місце в новелі автору вдається вкласти душу, ідею, цілий проміжок часу в образі героїв, звичайних селян, які відчайдушно, до останнього подиху готові боротися за своє щастя, свободу, віру: "І летить... Чуб, як грива на вороному коні, розчісується на льоту вітром, в очах гартується залізо з кров'ю і - смага з піни на губах припала пилом, чорніє... Летить сонячною курявою Сенька-кулеметник і строчить умілою рукою по ворожих лавах... А бій кипить... Ось уже пішли до бою з вилами, сокирами, а ворог - стіною-муром налягає, щоб розбить селянські ряди" [5, с.13].

Бій дійшов найвищої напруги: "Сонце здивоване стало: похитнулись вороги! - Слава,

слава! - покотилась луна ярками та долинами" [5, с.13].

Кожна деталь, кожний образ підпорядковані зображуваній дії, і тому зримо постають перед нами важкий бій, перемога, яка нелегко далася цим селянам, що піднялися всім селом проти "золотих богів", білогвардійців. Кожного з селян охопила журба, адже всі позбулися найдорожчого, найціннішого. "Цілі улиці викошено огнем-косою. Чорні повалені хати, щербаті повітки і все віками дбане добро, а в попелі тліє горе матері...- На Гордієнкових горбах... сини в бою за волю лягли!Хто зрозуміє їх вічне горе-журбу, хто загляне в їх зотлілі душі?..Тільки вітер рве присмажений пісок з попелом і кидає на стару драну свиту, кидає, прислухається.У старій драній свиті стала серед двору мати Сеньки-кулеметника:- Згоріла. Троє малих дітей, як мишенят... І старшого вбито...- Стоїть пшениця потолочена, серпа просить, а вони кров'ю поливають..." [5, с.14] , - журиться стара жінка, в якій згоріла оселя, згоріло троє дітей і старшенького Сенька-кулеметника забито. "Обхопила руками обгорілий стовп у воротах і страшно, нелюдським голосом, заспівала коло дітей" [5, с.15].

У кривавій різанині забуто про найвищу цінність - людське життя. У новелі "На золотих богів" смерть приходить в бою за класову ідею, і падають у спілі хліби оборонці своєї землі, тих невеличких наділів, скроплених селянським потом та слізьми. "Стоїть пшениця потолочена, серпа просить, а вони кров'ю поливають" [5, с. 15]. І понад попелищем, понад смердючими димами піднімаються голосіння матерів, що оплакують мертвих синів, яким би хліб та дітей ростити, а не воювати.

Автор показує переддень колективізації, яка за тогочасним бажанням була нічим іншим як силою, що породжує нові риси свідомості селянина. Новели Г. Косинки будуються переважно на "матеріалі" переживань та роздумів героя. Так, характер Юрчика ("Перед світом") розкривається крізь призму спогадів самого героя про дитинство, що минуло в злиднях, голоді, холоді; про навчання в земській школі; про те, як молотив "багатим дядькам"; про "рік у тюрмі" за революційну діяльність тощо. У новелі "Перед світом" автор знову вдається до зображення суворих сторінок життя українського селянства. Учитель Юрчик змушений був поплатитися життям за проведення українізації в школі: "Сірі постаті злякано, наставляючи рушниці, ввійшли до хати. - Ви Юрчик? П'яний нервовий голос. - Так. - ви делалі українізацію школи, трудовіє прінціпи, сволоч-ч! Голос офіцера затремтів, і він хрипло, як кудись поспішав, кинув до сірих людей: - Большевізма, голубок, захотелось?! - Я... - почав і не скінчив Юрчик. - Айсь-ло! Почулася якась дика команда... І перервалася тоді срібна нитка. Три кулі впилися в тіло Юрчика, а він з кривою, іронічною посмішкою, коли падав на долівку шептав: - Вперед, вперед..." [5, с. 24].

З цього моменту все на селі перевернулось. Навіть в описі природи автор дає вкраплення духу епохи, часу, коли навіть сонце переживає ці події. Г. Косинка виражає це за допомогою такого поетичного тропу, як порівняння: "Світова зоря покотилася метеором в сизо-чорний дим скирт, і над тополями зійшло червоне, як кров, сонце..." [5, с. 24].

Цим твором Г. Косинка прагнув показати нам як жилося за тих часів, коли Україну та її національну мову зневажали, намагалися знищити, і йшли на все заради виконання своєї мети, навіть на вбивство. Час, який змальовує письменник страшний. Не тому,

що утискали права народу, а через те, що цей народ готовий був лягти костями за свою волю, правду, слово: "Затихло, завмерло село; тільки далеко-далеко Греблянським шляхом було чути, як, весело гикаючи на коні, виїздила з села каральна експедиція армії генерала Денікіна" [5, с. 24].

Загальнолюдські цінності: добро, мораль, справедливість... Саме прагнучи підняти їх, Г. Косинка у своїх новелах показав радощі, болі, прагнення українського народу, його страждання. Захист права особистості на щастя - це одна із основ гуманізму, це одна із проблем, яку намагається розв'язати письменник. Правда життя, правда характеру селянина - стрижнева ознака доробку Г. Косинки.

Прозаїка хвилювали проблеми українського села, ті біди, що приніс хліборобам "соціалізм з примусу", який на селі обертався політикою гонінь на кожного, хто вболівав за землю і хто її любив і цінував не за самі центнери для хлібоздачі. Безперечно ж, у цій любові було багато від мрій про відрубний од держави селянський "рай", повну незалежність землевласника. Але ж хіба селянин у переважній своїй масі воював за ідеали революції лише заради того, щоб годувати себе і дітей самими ними? Ні -- він жадав од революції соціальної справедливості. У новелі "Сходка" Цюпка говорить: "Ми научимось - нічого, але яка доля наших дітей, через десять - п'ятнадцять год? -- Вічні наймити: Ні наша стежка - червона..." [5, с. 28]. Зрозуміло, не всі селяни були духовними близнюками Цюпки і не всі з них сприймали нову дійсність безболісно. "- Здорово, брат, сказав Цюпка,- краще од більшовика, розумієш, видумав, каже? "Наша стежка - червона..." [5, с. 28]. Тому й Г. Косинка закликав своїм словом заглядати у цей біль якомога уважніше й глибше, бачити в нім і те, що ми сьогодні називаємо кривим зв'язком хліборобської душі із землею, яка цю душу зростила і навчила здригатись од кожного збиткування над трудящим, їх потребам і звичаями. Г. Косинка показав сильного героя, який не боїться сказати правди людям у вічі, який може постояти за своє слово та волю, який не боїться в час постійних переслідувань стати на "свою" стежку, якою б вона не була. Але для Цюпки вона - найкраща. " І добго було ще чути сею балачки про червону стежку Цюпки" [5, с. 28].

2.2 Гірка правда революції

У 1926 році Г. Косинка опублікував новелу "Політика". Вона була етапною у творчості письменника першої половини ХХ століття і виділялася з-поміж інших новел глибинним осмисленням революційної дійсності, показником духовного зростання людини. Мусій Швачка - завзятий організатор політичного життя на селі. Він принциповий, ненавидить куркульство. Йому й прізвисько люди дали на селі "Політика". Характер має упертий, гарячкуватий. Багатії для нього - вороги. Саме у них він забрав і роздав землі. Події розгортаються у вечір на колядування. Не бажаючи їхати до багатих родичі жінки, бо "будуть багаті згадувати, як у тестя шість десятин землі одрізав, як у дядька Андріана вивів биків з двору..." [5, с. 81], Мусій Швачка все ж таки кориться волі жінки.

У цій новелі автор як найяскравіше утверджує моральні цінності. Навіть родинні

зв'язки не зупиняють людей, які опинились по різні боки барикад. Мусій Швачка, прийшов з Червоної Армії, став комнезамівцем і розкуркулив Андріяна Кушніра. Цю кривду Андріян пам'ятає, хоча пізніше сестра Мар'яни, жінка Мусія вийшла заміж за його сина: "Четвертий год пройшов, як ви комуні бика, спасибі! Вам, Біля в мене, а я не забув. Умру -- не забуду: грабіж..." [5, с. 83]. Герой мав якесь передчуття від'їжджаючи з дому, він знав що вже не повернеться назад. Так воно і сталося. "По хаті пролунав дикий, божевільний крик з вуст Мар'яни. - Батьки рідні, не сиротіть мене, не вбивайте..." [5, с. 90].

В основі новели "Політика" - земля. Г. Косинка в художньому аналізі внутрішнього переживання проблеми землі своїми героями не допускає жодних компромісів. На святий вечір, який мав замирити родину, спалахнула суперечка, і лише голос Мар'яниної матері піднявся над загальною озлобленістю: "Роде мій дорогий! Свахо! Били комуну, й вона біла -- не згадуймо..." [5, с. 84]. Та очі вже "налилися кров'ю" і на велике свято, щоб поєднати рід, вбили Мусія - зарізали в темряві. Швачка гордо відстоював свої права та свою думку, за що поплатився життям: "... Швачка лежав у снігах, навзнік, ніж кабаницький, з великою червоною колодочкою, стимів йому межі плечима - він ще харчав і довго стуляв пальці правої руки" [5, с. 90]. Запала злякана тиша, яку порушувало лише ридання Мар'яни, а дядько Кушнір, бігаючи очима шепотів, стоячи над тілом: "Нічого. П'яна, суместна драка - все. Так нужно говорить" [5, с. 90].

Перед очима проходять герої новел Г. Косинки - селяни, які не можуть вийти за межі своїх уявлень про добро і зло. Час, події, які відбувалися в суспільстві, позбавили людей можливості обирати свій шлях у житті. Бідні борються за землю, багаті відстоюють свою землю.

Час про який пише письменник був складним і неоднозначним. І автор прагне показати його таким, який він був насправді - жорстоким, трагічним, не завжди зрозумілим до кінця його героям. Всі вони відстоювали свою правду, виборювали право на життя - хто чесно, відкрито, а хто підступно, з обманом, а то й силою, залякуванням, пролітою кров'ю.

У новелі "Змовини" та ж проблема, що і в попередніх роботах митця - класове розшарування на селі. Ця новела є своєрідним продовженням попередньої. Перед нами переддень колективізації, яка в свою чергу дала паростки нових рис свідомості селянина. Убога мати відмовляється одружити свого сина з дочкою куркуля Рудика, який прагнув за цим весіллям сховати своє добро, аби не досталося воно комуні. "- Я вам так скажу, Меланіє Прохорівно... Нам з вами зайшло вже сонце - два віки не жити. Комуна, самі знаєте, напосідає на колективізацію... Телися, хоч і не тільний! А я, Мелашко, не хочу своє добро чорту в зуби давати... Не хочу! Я все добро своє, чуєте, Мелашко, усе до дріб'язку - дочці своїй віддам!" [5, с. 134].

Але людська гідність Мелашки, порядність і благородство беруть верх над соціальним положенням. І статечна сім'я Рудиків програє в цьому вбогій вдовиці. Вслухаймося лишень у слова простої жінки Мелашки, яка говорить з заможним селянином: "Як вам сказати,- мовила тихо Мелашка.- Ручатися за Михайла не буду. Його добра воля: хоче -- хай сватає вашу Наталку, як вона піде за нього. А тільки коні,

вози ваші, Петре, ні до чого тут. Ви ж, здається мені, сина мого єднаєте, а не коні з возами? Я не ганю дочки вашої... Але ви, Петре, пробачте мені на слові, таке говорили, що мені слухати соромно було. Добре Знаєте, що я з трудів своїх вік прожила,- мені тими кінями не їздити, а все-таки переховувати чуже добро я не буду" [5, с. 135].

Революція виставила на очі всі болячки життя, і а не зуміла їх вирішити. Гасла та заклики: "Відбирай!", "Грабууй награбоване!", "Хто не бідняк, той ворог народу!" -- не завжди були справедливими. А тому, коли читаєш оповідання "Змовини", відчуваєш, що письменник дивиться на світ із загальнолюдських позицій.

Симпатії письменника завжди на стороні найбідніших шарів селянства. Правда, у його добутках події часто розвиваються нібито самі по собі, і іноді важко встановити, де авторське бачення миру, а де світогляд героя. Саму сутність куркульства викриває Г. Косинка в оповіданні "Гармонія".

Прозаїк змальовує час, коли на життя можна було заробити лише працею, тяжкою працею у поміщика. Та не такий шлях обрав собі старший сини з новели "Гармонія" Василь. Часом сама мати дорікає сина за його вибір, а потім сама ж і жаліє, згадуючи як тяжко давався їй той хліб : "Правда твоя: краще в старці йти, аніж ціпом хліб заробляти... Хіба я не знаю, діти, який важкий той хліб? Знаю. Руки мліли мені на чужій роботі... Аж кров з-за нігтів виступала, так важко робила я! А ти ще докоряєш: "Краще в старці йти, аніж ціпом хліб заробляти!" [5, с. 141]. Бажаючи відплати поміщику Смолярчуку брати крадуть у нього кіп зерна, за що попадають у руки штабс-капітана Мічугіна, де їх жорстоко мордують та б'ють нагайкою за скоєне. "- Ого! - не втримався хтось із підводчиків, але голос його заглушив удар дротяної нагайки: вона впала з великого розмаху на широкі Василеві плечі з такою силою, що від того удару хитнувся і засичав, як від страшного болю, натовп селян; Гришка захленувся нелюдським криком, коли побачив, як на Василеві лопнула сорочка, а тіло взялося криваво-сизою смугою" [5, с. 177].

Сам капітан, "схожий особою на пса", і завжди зі звірячим задоволенням робить свою розправу над людьми. Від смерті братів рятує їх сестра. У Василя прокидається почуття людського достоїнства. Йому завжди буде соромно за крадіжку проса й за те, що сестра повинна була за їхнє життя віддати дівочу честь. "Він вивів обох Гандзюків; хлопці самі собі не вірили, що з ними діється, бо тільки на вулиці, коло поливяного суду, підморгнув їм гармоніст і на мигах пальцями показав... Сміявся приказуючи: - Не забудьте сестричці подякувати!.." [5, с. 196]. Дорогою ціною дісталася їм воля.

Дорогою додому Василь прозріває. Він розуміє, що для кращого, вільного життя необхідно звільнитися з-під ярма таких жмикрутів, як Смолярчук... І вибирає свій шлях. "- І Гальку... Я, скажи їй, до смерті не забуду того, як вона виручила нас... Так і скажи. - А ти ж куди? - глухо поспитав Гришка. Василь поцілував брата потрісканими губами, подивився йому в очі, сповнені жалі, ще й рукою пригорнув до грудей... Ніколи так не прощався Гришка з братом! -Я? У військо. До більшовиків...- тихо сказав Василь і вирівнявся: - Або все, або нічого! Ну, прощай! Держися молодцем!" [5, с. 197].

2.3 Образ матері в новелах Г.Косинки

Дуже важливою в творчому доробку Г. Косинки є новела "Мати", яку М. Рильський називав однією з найглибших речей письменника. Написана в 1925 р., вона невдовзі з'являється окремою книжкою. Відтоді новела входила майже до всіх збірок письменника. Невідомо, що безпосередньо спонукало митця до її створення, як довго виношувався задум. Можливо, якийсь подібний епізод із життя, а чи просто тривога за свою згорьовану маму, боязнь втратити її. Образ матері зустрічається в багатьох творах Косинки ("На буряки", "За ворітьми", "На золотих богів"), але новела "Мати" в цьому плані особлива [3].

Автор сміливо і впевнено перекреслив домінуючі в мистецтві тодішні стереотипи, накинута панівною ідеологією: надавати перевагу суспільному, класовому перед особистим, власним. Більшовицька мораль вимагала захищати інтереси класу, а не родини: стріляти в кохану, матір, брата, якщо вони були з ворожого табору, залишати вдома хвору дитину, якщо того потребувало виконання виробничого плану. І те розцінювалося як подвиг, найправильніший вибір. Головний герой новели діє зовсім по-іншому. Його поведінка є природною, закономірною, власне, нормальною, а не сконструйованою автором задля втілення певної ідеї. Дія відбувається в короткому часі - вечір, ніч, ранок. Усе в однотонній, густій, темній фарбі, що відповідає основному гнітючому настрою. У бідній селянській родині помирає хвора мати, найстарший син лаштується привезти із Зеленогаївки лікаря, хоч надій на порятунок мало. Все ускладнюється тим, що довкола йдуть бої між білополяками, гайдамаками, червоноармійцями. В цю криваву фантасмагорію потрапляє Андрій. Перед від'їздом син просить у матері прощення: "Простите мене, мамо,- сказав я, ставши на коліна. Батько, що стояв коло порога, голосно заривав, підхлипуючи по-дитячому так само, як і сестра, на всю хату...- У другий раз... Мати мовчала. - У третій раз... - І я підвівся рішуче на ноги, а вона глухо мовила: - Бог простить, сину... Не їдь тільки, дитино..." [5, с. 39].

Усе в природі ніби передчуває неминучість фатального кінця: смерті матері "надходить велика буря", "чорне сонце, втикане багряно-червоними стрілами на вітер", насторожено "шумлять придорожні верби", десь дико "кряче ворон". По дорозі Андрій зустрічається з поляками, які примушують його возити на позицію снаряди. Він мимоволі стає учасником подій у польському війську, але те його не обходить: "Плювати мені, що б'ється в горячці армія, у мене дома так само б'ється мати" [5, с. 46]. Перед очима постійно стоїть її "розірвана з горячки на грудях сорочка, великі очі, як обвалені копитом ямки на лузі з водою" [5, с. 39]. Вона немовби вже свята - десь глибоко в душі, в уяві. Щоб не порушити ту недоторкану святість, Андрій зізнається полякам про мету своїх мандрів на полі бою: "Хіба можна було сказати цій потайній собаці про смерть моєї матері?" [5, с. 55]. Усіх довкола він сприймає як ворогів матері (ворогів усього святого й світлого), і вирішує помститися - вбити "хоч одного з армії, що носить житній колір шинелі". Вже вертаючись додому без лікаря, в немилосердній люті він так і зробить, і від того стане "п'яний якоюсь великою радістю перемоги". Андрій розуміє: з поразкою білополяків він зможе швидше вернутися до матері. А коли вже буде вдома і довідається про смерть матері, бажання помсти знову заповнить його. "Чому моя мати так стисла щільно губи, як і мертвий солдат?" [5, с.

57].

Важливу роль у новелі зіграє внутрішні монологи героя, які так тривожать душу читача: "А ви, Максимовичу, просто, без латини : "Оксана Андріївна Романюк..." - Ні не можна: м а т и. Але в мене справді не знайшлося слова, яким можна було б на хресті матері змалювати її страждання" [5, с. 58].

Майстерність Г. Косинки полягає в тім, що він на прикладі однієї сім'ї розповів про трагічне життя україноського селянства й дійшов висновку: тривалі щиросердечні надлами знаходять свій прояв у винятково напружених подіях.

Щиросердечна душа матері змальовується в новелі "За ворітьми". Тяжкі умови життя змушують бідних селян заробляти на хліб хто чим може, навіть "висмоктуючи гній". А ще гірше живеться вдові з дитиною на руках: "Білували шелюгу на сапети, плели корзини мальовані та по два злоти продавали, - не допомоглося; півсела рушало за царизни по заробітках, і тільки влітку економша пана Пшіндзьовського давала заробити на штани та спідницю..." [5, с. 59].

Із діалогу Марти з бабою Горпиною можемо спостерігати два погляди на тогочасні події та їх винуватців: " - Не бог винуватий, Марто, а ті великорозумні, що царя вбили. Поки був цар да цариця - був фартух і спідниця, а прийшла совєцька власть - бог дасть... От. Марта. Я не знаю, бабо, хто там винуватий, а з вашого царя пользи нам було, як молока з цапа... Погана ця власть, та клопоть землі на картоплю дала!.." [5, с. 62]. З цього діалогу бачимо, що старше покоління живе ще за законами царату, та думає, що так і треба, не бачачи при цьому того лиха, яке діється на селі.

Та й сама баба Горпина усім своїм виглядом показує своє ставлення до бідняків, принижує їх гідність, думаючи, що за кусок хліба ті готові навіть цілувати ноги своєму годувальнику: " - У мене гриз на нозі, кісточку роз'їдає, - змовчавши за землю сказала вона, - ніякої ради: парила у березі, безсмертник на ніч клала, - не помагає, а це насовітувала до тебе: погризи...А то аж крутить ногу" [5, с. 62]. Проте Марта - гідна жінка, і ні за що на світі не змогла б вгодити цій бабі, навіть на винагороду, яка їй зараз неабияк була потрібною: "-Я ж дурно не схочу тобі: чи паляницю, чи хлібину, скільки там слід... Ой хліб тепер кусається! Повіриш, у нас, було колись стоги стоять, а сей год - три засторонки в клуні: хоч їж, хоч дивись" .. То, може, підем до хати да погризеш? - несміливо додала вона. Марта засміялася: - Хіба, бабо, думаєте, що за вашу паляницю треба вже, вибачайте, гній на нозі вилизувати?" [5, с. 62].

Оповідання "На буряки", що має підзаголовок "Згадка з дитячих літ", починається з опису ранку в селянській родині, яка не живе, а виживає в тяжкий, злободенний час. В нашій уяві постає образ матері, яка стоїть над головою у сина та скупі сльози самі котяться по її обличчю від тяжкого життя дитини: "Розкрила свитку, глянула на поранені ноги сина: " О діти, діти! На буряки, пузатим служить, весь вік поневірятись по наймах... За що? Де ж тоді бог? Ні, далі цього не буде, люди..." [5, с. 16].

Письменник не тільки відчуває найтонші порухи юнацької душі, він як великий психолог художніми засобами вміє передати їх так, щоб захопити, схвилювати читача, перейнятися його думками, діями, помислами. Хлопець солодко спить. У нього свої проблеми (юнацькі), своє бачення світу, своє відчуття життя: "Снилося молоко..." [5, с. 16]. "Сьогодні, мамо, треба купити тому рябому собаці півпляшки - не

дає гонять два рядки, треба підмазати..." [5, с. 16]. Хлопець розуміє, що без хабара він ніколи не назбирає грошей на нові штани. І хоч мова йде про злидні, нужденне життя, та скільки тепла, задушевності, доброти в стосунках, в розмові сина з матір'ю, скільки поваги, любові і радості. Хлопець хапає сапку, біжить на поле. Письменник не фальшивить, ніби читає душу юнака. Він розуміє сподівання хлопця: "Боже, коли б гонить сьогодні два рядки! Яке це щастя: два рядки - синя сорочка, хліб..." [5, с. 16]. У розмові сина з матір'ю до нього приходить свідомість - "мужицька доля гірка". Г.Косинка з великою майстерністю заглиблює читача в глибину душі своїх героїв, допомагає разом з ними пережити ту епоху. Він зображає час, коли, для того, щоб заробити на штани. Треба було працювати усією сім'ю все літо: "- Оддишеш, завтра неділя... Сьогодні рябенька знесла перше яйце: збираю тобі на штани... Заробляй, синку, треба... Ми бідні, недостатки..." [5, с. 18].

2.4 Трагедія одного героя

новела революція косинка оповідання

У трагікомічній новелі "Циркуль", яка за своєю поетикою, емоційним звучанням стоїть дещо осторонь у доробку письменника, навколо випадково знайденого голодним вчителем у кишені циркуля розгортається весь сюжет. Г. Косинка описує час голодування на селі, час коли кожен заробляв чим міг, і нікому ніякого діла було до інтелігенції, вчителів. Коли настає голод - всі рівні між собою. Так сталося і з вчителем математики Коропом: "Школу Короп залишив давно - згоріла за якогось там наступу, а ще не можна всидіти на селі, де бідні пухнуть з голоду, а багатші висівками годуються, бо такий скрут прийшов, хоч вішайся..." [5, с. 92]. Герой вирішує знайти кращої долі і йде світ за очі. В одному з сіл він видає себе за землеміра з циркулем у кишені. Він навіть і не думав, що той циркуль зможе його прогодувати. В образі вчителя Косинка зобразив не одну людину, не одне село, а всю Україну, яка доживала в часи голодування. Час, коли заради куска хліба людина згодна на обман: "Короп припав до води, ковтнув разів зо два - не хочеться пити, - поставив кружку на призьбу, подякував старій, та сам думав: " Їсти, їсти..." [5, с. 93].

Та не таким способом Короп збирався заробляти на життя, не брехнею. Переживання за скоєне героєм лихо митець передав в образі природи: "Гриміли стайківські гори, водами клекотіла ріка, а спраглу землю засівав теплий, літній дощ" [5, с. 105]. Все навколо говорило про біду, що манною лягла на український народ: "- Тьма, звірі, - сказав уголос Короп, швидко витяг з кишені білу полотнянку, де лежав загорнутий циркуль, розломив його зозла на дві половини та кинув далеко на ріллу" [5, с. 105]. Найбільшим здобутком Косинки-новеліста нині є новела "Серце", у якій він показав радощі, болі та прагнення українського народу. Автор на прикладі однієї маленької дівчинки, що змушена пасти чужих свиней, показав трагедію українського села періоду Громадянської війни. "А свині Манка пасе одному дядькові - такий собі заможненький, віробожний, з убогою рослинністю на обличчі, схожою на озиму, прибиту морозом, - Юхим Запара" [5, с. 112].

Це час, коли моральні цінності нічого не варті, коли дитина гине на чужій землі за свиню: "... тоді він подався грудьми наперед і на всю силу, як і свиню, завалив ударом

копита Минку. Тиха, як шелест зжатої пшениці, була смерть Минки" [5, с. 120]. Інша постить у новелі - це прикордонник Трохименко, який "червоний" лише за формою. Він, не вагаючись, розстрілює знавіснілу польську шовіністку, котра на його очах ні за що вбиває дівчинку, він так само розстріляв би й російську шовіністку чи будь-яку іншу за такий злочин, тому що, як він сам каже: "Хай буде кара, хай суд військовий... Серце в мене таке, товаришу Калінкін..." [5, с. 121].

Про злидні, що насунулися на сім'ю розповідає письменник у новелі "В хаті Штурми": "В хаті Штурми, крім буряків, картоплі та капусти, немає нічого. Бідний" [5, с. 25]. Та до цього горя додалося ще, з того часу, як на цукроварні батькові відбило пальців. У цих творах уже увиразнюється авторський стиль Косинки: він не стільки оповідає, як накладає густі мазки, дуже влучно й точно вихоплює з круговерті подій знакові деталі, надзвичайно емоційно насичені, котрі часто можуть сказати значно більше, ніж проста оповідь. "Закам'янілі постаті на стінах; в хаті запанувала тиша і жах, і тільки знадвору було чути, як шумів дощ і трясло вітром шибки: вічне горе просилось у сім'ю Штурми..." [5, с. 26].